

אורות ישראל
מכללה אקדמית לחינוך
מייסודן של מכללות
מורשת יעקב ואורות ישראל

מאורות

עיונים בסידור התפילה ובפרשת השבוע

גיליון ל"ו

תשע"א

חומר 350

ברכת "מקדש את שמך ברבים"

בכל יום לאחר ברכות השחר, נוהגים לומר את קטע התפילה 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר... ברוך המקדש שמו ברבים'. את הדברים האמורים בקטע, הסביר באריכות בעל **שבולי הלקט** (ר' צדקיה הרופא, רומא, המאה הי"ג):

"ורבינו שלמה זצ"ל הרגיל שלא לומר 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר', מפני שתהיה לומר - וכי בסתר יהא אדם ירא שמים ולא בגלוי?... וגאון אחד כתב שהגון לאומר, שהרי לדעתנו הוקבע, שבא לזרז את האדם להיות ירא שמים ואפילו בסתר, ולדבר אמת אפילו בלבבו... ור' בנימין אחי נר"ו כתב, שראוי לומר 'בסתר', שלא אמרו אבא אליהו אלא כנגד דורו של שמד, שגזרו שלא לקרוא את שמע, ולא היו יכולין להיות יראין בגלוי. על כן הזהירם וזרזם לקבל עליהם עול מלכות שמים בסתר... ועל כן אומר ברוך המקדש שמו ברבים, לפי שבשעת השמד אין שמו מקודש ברבים, אלא בסתר" (ענין תפילה סי' ו').

שני דברים מלמדנו קטע זה, האחד: להיות דוברי אמת בסתר ובגלוי, והשני: לקדש שם שמיים, ואפילו בשעת השמד. מסיומה של הברכה: "המקדש שמו ברבים" עולה, כי החלק העיקרי יותר הוא קידוש השם.

במילים אלה יש מסר חשוב אשר חובה עלינו להפנים וליישם. אך כיצד ניתן לקדש את השם? עונה לנו הגמרא:

"היכי דמי חילול השם?... אביי אמר: כדתנאי: **ואהבת את ה' אלהיך - שיהא שם שמים מתאהב על ידך**, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, **מה הבריות אומרות עליו** - אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו... אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, **מה הבריות אומרות עליו** - אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו" (יומא פ"ו ע"א).

המדד הוא "מה בריות אומרות עליו", ולעולם אל לנו לשכוח זאת, לא ברמת הפרט ולא ברמת הכלל. אם הבריות אומרות דברים טובים, זהו קידוש השם. ואם חלילה חלילה, הבריות אומרות דברים רעים, זהו חילול השם.

לא בכדי אמרו חכמים: "אמרה חכמה: כל המצות שבתורה כולם תלויים בשני הפסוקים, אחד: 'ואהבת את ה' אלוהיך', והשני: 'ואהבת לרעך'" (פתרון תורה, פרשת קדשים, עמוד 80). ואנו נאמר: אם 'אהבת לרעך' ורעך אוהב אותך, הרי שבזה ממש 'ואהבת את השם', וכך מקדשים שם שמים.

על מנת להבהיר מעט את המסר ועד היכן מגיעים הדברים, נביא מדבריו של הסופר והסטיריקן אפרים קישון, יהודי חילוני, על אנשי הכיפה הסרוגה. כך נוכל לראות מה הבריות אמרו עלינו בעבר, ומתוך כך נמלל תפילה שלא ימוש קידוש השם כזה מאיתנו לא בהווה ולא בעתיד. וכך לעולם שם שמיים יתאהב ויתקדש על ידינו:

"בקולנוע ובכל מקום. בחברה המאבדת את פרצופה, נשאר הפנים הצעירים מתחת לכיפה הקטנה ללא שינוי, פנים טובים ונקיים. מתחת לכיפה הסרוגה עוד יש מקום לנימוסים, עוד יש רצינות, עוד יש אהבת מולדת. עוד יש שקט. אדם המרצה בפני קבוצות נוער, בבתי-הספר או במועדוני האוניברסיטאות, יבחין במהרה שנוער דתי לפניו. הם מתנהגים אחרת, שואלים אחרת, עונים אחרת. מעולם לא שמענו מפייהם הערה חסרת-טעם לגבי המדינה... חסרים הם לחלוטין את שאר-הרוח הנהדר המניב את הבדיחות מסוג כיבוי האורות בלוד. אין הם משתעשעים ברעיון הירידה מן הארץ, אין להם זיכרון קצר ושערות ארוכות.

כנראה הדברים האלה אינם הולכים עם הכיפה הסרוגה. וכאשר יהודים מתאספים להחליף דעות על מה שאפשר עוד לעשות למען תיקון פני החברה, למען עידוד העלייה וחינוך ההתיישבות ודברים מיושנים מסוג זה, הרי הכיפות יהיו רבות במקום... הם מוכיחים לשכנינו שעוד לא הכול נשחק כאן, עוד לא כולם אכלו את כולם. אנחנו אף זוכרים את מגיני המעוזים עם ספרי התורה, אנחנו רואים נוער שלגביו ארץ ישראל עדיין רשומה על שם עם ישראל, נוער שאינו מגחך להצהרות טרומפלדור, ואינו בוכה עם הנביאים החדשים. נוער דתי.

אנחנו נושמים לרווחה, כשאנו רואים את הכיפה הסרוגה. **לומר את האמת, בראותנו פנים טובות מסביב, מן הסתם מחפשים אנו את הכיפה מאחור"'** (קישון, אפרים, **הכיפה הסרוגה**, ירושלים, 1993, עמ' 164-165).

מי ייתן ושנזכה לאהבת ישראל, לאהבת השם, וששם שמיים יהא מתאהב על ידינו. כך נוכל לברך בכל יום תמיד "המקדש שמו ברבים", המקדש את שמו - על ידינו.

הרב ד"ר אמיר משיח
מרצה בהתמחות למחשבת ישראל;
רב ביכני"ס לצעירים, פ"ת

”ישא יהוה פניו אליך, וישם לך שלום” (במדבר, ו', כו')

השלום הוא אחד מיסודות קיומו של העולם כמאמר חז"ל " על שלושה דברים העולם קיים, על הדין על האמת ועל השלום" (אבות פ"א). יתר על כן השלום הוא תכלית העולם " שלא בא הקב"ה (את העולם) אלא על מנת שיה שלום בין הבריות, שנאמר " יוצר אור ובורא חשך עושה שלום" (במדבר, י"ב ד')

ואנו רואים שהשלום מקיף את כל שטחי חיינו בחיים הפרטים ובחיים הכלליים.

בחיי הפרט אנו רואים זאת ביחס בין אדם וחברו וכלל כל מי שסובב את האדם, אך מיוחד אנו רואים זאת ביחסים שבין איש לאשתו ובכדי שמו את התא המשפחתי הקב"ה מוכן אפילו לצוות למחוק את שמו במי הסוטה בכי להשכין שלום בין איש ואשתו.

בחיים הכלליים השלום מתבטא ביחסים שבכל עם ישראל השלום הפנימי שבאומה נותן חוסן לעם לעוד מול כל המכשולים, ידוע המשל על האב שאומר לבנו לקחת קנה של עץ ולנסות לשובר הבן לוקח את הקנה ושובר אותו ללא בעיות, אך כאשר הבן לקח מספר רב של קנים וניסה לשוברם הוא לא הצליח, וכך הוא חוסנה של האומה בשלום בניהם ובאחדות שיש בעם.

אחרי שהסברנו את ערכו וחשיבותו של השלום

אנו צריכים לשאול מהו השלום האמיתי? בשביל לענות על שאלה זו אנו צריכים לדעת ששמו של הקב"ה הוא שלום והכוונה היא ששלום זה מלשון שלמות כמו שהקב"ה הוא שלם ומכיל את כל ריאה על כל הגוונים שבה כך השלום כולל בתוכו את כל הדעות והמחשבות, כלומר: השלום הוא היכולת שלנו להבין ולהכיל את האחר אך לא חייבים להסכים איתו אלא סה"כ לשמוע ולהבין את הדעה שמנגד, כאשר אדם מסוגל להקשיב אם זה במעגל המשפחתי הרוב אלנו ולנסות להתמודד ולהכיל את השני, וכן במעגל היותר רחוק.

הכוהנים הם אלו שנבחרו לברך את העם, מדוע דווקא הם?

אנו רואים שעל החושן של אהרון הכהן יש את "12" האבנים שמסמלים את הייצוג של כל שבט שאמור להיות חקוק על לב הכהן הגדול. הכוהנים לא יורשים נחלה בארץ ישראל תפקידם הוא שירות הכלל הקרבת קורבנות ולימוד העם תורה ייעודים הוא התמסרות לכלל, דווקא הכהנים שאין להם נגיעות אישיות יכולים לשמש צינור ולהעביר את דבר ה' אלנו וכן להיפך לרומם אותנו כלפי מעלה ומקור השלום להקב"ה.

אז בעז"ה שנוזכה להרבות שלום אחד עם השני.

אביבה סהלה

סטודנטית בהתמחויות לחינוך חברתי

ולמחשבת ישראל